

Isabel Uria

«Niretzat feminismoa da ezeri uko ez egitea»

Munduari buelta eman ezin dionean bere burua jartzen du hankaz gora.

UXUE ALBERDI

Argazkiak: Dani Blanco

Borroka askotan aritu zara. Nola eratu da zure izaera konprometitu eta borrokalaria?

Lehenengo, etxean. Gure garaiko emakume guztiok genuen askeago izateko amorrua: ez genuen hain arduratsuak izan nahi, arduragabeagoak eta gaiztoagoak eta ganorabakoagoak izateko eskubidea nahi genuen! Gainera, pentsa, ni, emakumea izateaz gain, zazpi anai-arrebetan zaharrena nintzen. Ni ez nengoen “tokatu zitzaidana” onartzeko prest, nigandik espero zitekeena emateko prest. Ezin genuen ezer egin gizon batek (aitak edo senarrak) baimenik eman ezean. Baina nire formakuntza politikoaren oinarria Sarrikoko unibertsitatean eman zela esango nuke, zientzia ekonomikoak ikasten aritu nintzenean, Carlos Castilla del Pino pentsalariaren eta Lidia Falcón bezalako abokatuen hitzaldietan. Gero, Bizkaiko Emakumeen Asanbladan sartu nintzen, eta militantzia eta formakuntza eskutik joan ziren abortu eskubidearen aldeko borroketan, dibortzio eskubidearen aldekoetan... Hortik aurrera, emakume talde askotan hartu dut parte, formatzen jarraitzeko asmoarekin.

Gurasoek ikasketak Sarrikoan jarraitzea debekatu zizutenean erabaki zenuen maistra izatea.

Zientzia ekonomikoak ikasten ari ginen garaian Sarriko errebeldeen haztegia zen. Polizia, aurreneko aldiz, gure fakultatera sartu zen 1967an. Ordura arte debekatuta zuten unibertsitateetan sartzea. Eta gurasoek Sarriko uztera behartu ninduten, etxeko lanetan hasteko edo zientzia ekonomikoekin zerikusirik ez zeukan beste zerbait ikasten hasteko aginduz. Aurrez, gau-eskoletan aritu nintzen, eta debeku haren aurrean maistra izatea erabaki nuen. Nire bizitzan hartu dudana erabaki onenetarikoak izan da. Dena

den, irakasle hasi bezain pronto Saharara bidali zuten nire bikotea, eta berarekin joan nintzen. 1974. urtearen amaiera zen, eta 1976ra arte bizi izan ginen bertan. Han ezagutu nituen emakume arabiarrek eta feminismo arabiarra.

Zer da zuretzat feminismoa?

Niretzat feminismoa ezeri uko ez egitea da. Ama, emazte, langile, lagun edo maitale izan nahi dudana hautatu behar ez izatea. Nik dena izateko eskubidea nahi dut, ez diot ezeri uko egin nahi beste ezer lortzeko, eta aukeratzeko libre izan nahi dut.

Euskal Herrian nolakoa izan da feminismoaren garapena zure gazte garaitik gaur egun arte?

Hasieran oso argia zen feminismoaren jarduna: eskubide jakin batzuk lortzeko eta kode zibila aldatzeko lan egiten genuen. Dibortzio—eta abortu— eskubideak eskuratu eta aitaren edo senarraren menpe jartzen gintuen kode zibila aldatzea lortu genuenean berdintasunaren alorrean hasi ginen lanean. Eta lan hori ez da oraindik bukatu. Garaitsu hartan hasi ginen hezkidetzak lantzen ere, eta lan-fitxa mordera sortu genuen, baina irakasle feministok baino ez genituen jartzen praktikan. Desberdintasu-

Nortasun agiria

Isabel Uria Sestaon jaio zen duela 61 urte, eta zazpi anai-arrebetan zaharrena da. Maistra erretiratu berria, feminista eta Sahararen aldeko ekintzailea da. Hainbat emakume taldetan hartu du parte eta, gaur egun, Gobernu Kanpoko Erakundeetan genero ikuspegia txertatzeko lanean dihardu.

naren teoriak ere orduan iritsi zitzaizkigun, eta ulertu genuen ez genuela gizonak bezalakoak izan behar, eskubideetan haien parekoak baizik. Ordura arte itsututa geunden berdinzaleatasunarekin, eta eztabaida haiek mingarriak izan ziren kasu batzuetan. Gainera, militantzia bakarraren eta militantzia bikoitzaren arteko eztabaidak ere piztu ziren: emakume asko, feministak izateaz gain, alderdi politikoren batekoak ziren, sindikaturen batekoak... Militantzia anitza zuten horiek; batzuetan, bigarren mailako feministatzat jotzen ziren, eta horrek ere min handia egin zuen.

Politika eta emakumeei buruzko eztabaidak etorri ziren gero, emakumeek alderdi politikoa gisa antolatu behar luketen ala ez erabakitze-ko. Zein iritzi duzu zuek?

Alor politikoa garrantzitsua da eskubide jakin batzuk lortzeko, baina garai hartan errieta batzuk izan ziren. Politikan aritu nahi zuten emakume batzuk botere-gosea zuten, beren buruetan segurtasun ikaragarria erakusten zuten, eta beste guztioi gauzak euren erara ikusarazi nahi zitzaizkiguten. Guri *reinona* batzuk iruditzen zitzaizkigun. Horrekin batera, lehen aldiz uztartu ziren feminismoa eta ezker abertzaleko mugimenduak. Feminismoa nazio askapenerako mugimenduarekin bateragarria zela esaten hasi ziren emakume batzuk. Politika tartean sartu zenean bereizten hasi ginen eta, azkenean, gutariko bakoitza alor jakin

Misoginia

“Gizartea misoginoa da, eta emakume gisa lortzen dugun eskubide bakoitza ordinaraziko zaigu. Ama izan nahi baduzu, horrek prezioa izango du, ez baduzu izan nahi ere prezioa izango du, lesbiana izan nahi baduzu berdin, edo senarrak adina eskubide nahi badituzu... Ezin dugu inozoak izan, gure askatasunak prezioa du oraindik, eta oso garestia. Kolektibo gisa odolez ari gara gure askatasuna eta eskubideak ordaintzen, eta odol hori gelditzen ez den bitartean ez dugu eskubiderik irabazi, trukea baino ez da, eskubideak odolaren truke”.

batean espezializatu zen: solidaritatean espezializatu ginenak generoaren eta garapeneraren alorrean hasi ginen lanean, abertzaleak nazio askapenerako mugimenduaren eta generoaren esparruan, asanbladakoak alderdi politikoez kanpoko feminismoan, Plazandreak eta Lanbroakoak alderdi politikoa feministatan... Orduetik, nor bere esparruan ari da lanean, eta martxoaren 8ko eta azaroaren 25eko ekitaldiak antolatzeke eta proposamen feminista bateratuak egiteko elkartu ohi gara alderdieta-ko emakumeak, sindikatueta-koak, GKEeta-koak, ekologistak...

Beharrezkoa iruditzen zaizu lanketa batzuk sexuaren arabera bereizitako taldetan egitea?

Bai, behar-beharrezkoa da lanketa batzuk emakume taldeetan eta beste batzuk gizon taldeetan egitea. Emakume taldeak euren eskubideen alde lanean hasten direnean, inguruko gizon asko –eta emakume batzuk ere bai– izutu egiten dira, eta ez dute jakiten egoera berriaren aurrean nola kokatu. Baina berdintasunaren alde zerbait egin nahi duten gizonak, batetik, emakumeen borroka errespetatu behar lukete eta, bestetik, guk egin genuen bezala, ikasi egin behar lukete sexuaz, generoaz, hezkidetzaz... Guk ezin dugu beraien partez ikasi, eta ez dagokigu inoren psikologo lana egitea. Emakumeok ezin dugu gizonen irakasle lanik egin, norberak egin behar du bere bidea. Baina hau berdin gerta-

tzen da borroka guztietan, Sahararen aldekoan, adibidez. Ni hara banoa euren borroka babesteko da, eskatzen didaten hartan laguntzeko. Ez naiz zer egin behar duten esatera joango, eta ez diet beren energia nire zauriak sendatzen inberti dezaten eskatuko. Ikasi nahi badut aholku eskatuko diet irakurri beharreko liburuen inguruan, elkarrizketei adi egongo naiz eta oinarri teorikoa hartzen saiatuko naiz sahararren egoera hobeto ulertzeko. Emakumeon borrokarekin berdin-berdina da. Ignorantzia oso ausarta da. Uste dut emakumeok emakume taldeetan elkartu behar dugula feminismoan sakontzen jarraitzeko, gure beharrak identifikatu eta aurrera egiteko. Gure artean elkartzeko ez bagara oso zaila da aurrera egitea.

Nola egiten duzue lan GKEetako genero batzordean?

Batzordea osatzen dugun emakume eta gizonen artean oinarri-oinarrizko premisa feminista batzuk onartzen dira, baina batzordeak, oro har, ez du oinarri feministarik. Horregatik, gai batzuk zeharka baino ez dira ukitzen, ez omen dira hautsak gehiegi harrotu nahi. Niri Dolores Juliano antropologo eta feminista klasikoak lagundu zidan gai honetan kokatzen: berak irakatsi zidan hitza emakumei eman behar zaiela, ezin dugula beste batzuen partez erabaki. Eta horretan indar egiten saiatzen naiz GKEetako genero batzordetik.

Eta nola jarduten duzue, zehazki, GKEen genero batzordetik? Nola txertatzen duzue genero ikuspegia lankidetzaren proiektuetan?

Eusko Jaurklaritza orain dela gutxi hasi da GKEetako proiektuak onartu ala ez erabakitzeko horiek genero ikuspegia txertatuta duten ala ez kontuan hartzen. Guk, GKEetatik proiektu bat proposatzen den bakoitzean, helburuko herrialdean proiektu hori nola aplikatu erabakiko duen emakume talde bat

Esentzia

“Ez naiz esentzialismoaren aldekoa: behin ere ez dut uste izan emakumeok emakume izate hutsagatik onak eta zoragarriak garenik. Alderantziz, beti defendatu dut emakumeok nahi bezain kabroiak eta zitalak izan gaitzkeela, eta eskubide hori behar-beharrezkoa zaigula. Emakumeok nahi dugun guztia izan gaitzke: gaiztoak, dibertigarriak, krudelak, goxoak, bortitzak... Gizonak izan daitezkeen guztia izan gaitzke. Ez digu batere laguntzen esentzialismoaren teoriak! Gaiztoak izateko eskubidea ere izan behar dugu, militarrek izateko, meatzari eta puta izateko eskubidea. On eta txar guztia izateko eskubidea. Eta gaizki jokatu badugu epaitu gaitzate, pertsona gisa, egindako ekintzengatik”.

egotea bermatzen dugu. Helburuko herrialdeko kudeaketa gizonetakoekin baino ez badute egiten, ez dago zereginik. Proiektu hori aplikatuko den herrialdean euren askatasunaren alde antolatutako emakumeak baldin badaude haien parte-hartzea bilatzen saiatzen gara, maila guztietan. Proiektuak aseko dituen beharren artean euren beharrak ere kontuan hartzea bermatzen dugu, baita proiektuaren kudeaketan eta zuzendaritzan parte hartu dezaten ere. Hori da kooperazio proiektuetan genero ikuspegia kontuan hartzeak esan nahi duena. Zer gertatzen da? Kooperazioaren arloan ere, maskulino generikoa iruditzen zaiola normala askori, denentzako balio duena, eta askok uste du genero ikuspegiak gabe, orokorrean planteaturiko proiektu batek berdin asetzen dituela emakumeen eta gizonetako beharrak.

Emakumeok lortu ditugun eskubide eta askatasunak oso ahulak direla diozu. Zergatik?

Orain bi urte berriro firmatu behar izan nuen “nik ere abortatu dut” manifestua, 20 urte neuzkanean bezala. Eskuinak abortuaren inguruan lortutako eskubide apurrak kendu nahi zizkigun, eta eskuinaren ofentsibaren aurrean kanpaina indartsua egin behar izan genuen lortutako eskubideak ez galtzeko. Azkar egiten diegu gure eskubideei uko. Eta gure aldarrikapenak segituan iruditzen zaizkigu gogorregiak, esajeratuegiak, krispatzailegiak... Emakumeok, gizonen gustuko izateko, nahi duguna egiteko eskubidea daukagu: bularrak operatu ditzakegu, takoiak jantzi, honela edo hala jantzita joan, beloarekin edo gabe... Niri horrek ez dit batere ardura, oso ondo iruditzen zait, emakumeak bere hautuak kontzienteki egiten baditu. Baina emakumeek uste izatea indarkeria matxistaren aurkako legean gizon gaixoen aurkako injustiziak daudela... Hori beste kontu bat da. Emakumeen aldeko lege edo arau bat ateratzen den bakoitzean segituan beldurtzen gara

Ermua

Liburu azoka maiatzaren 12tik 15era, Orbe Kardenala plazan

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz!

eta esaten dugu “eta gizon gaixoak?”, “eta haserretzen badira?”, “ez ginen urrunegi joango, ezta?”... Barru-barruraino sartuta daukagu inposaketa, eta gure eskubide oinarrikoenak aldarrikatzea ere gehiegi eskatzea iruditzen zaigu sarri.

Herrialde arabiarretako eta herrialde musulmanetako feminismoa da gehien ezagutzen duzuna. Zer ikasi duzu emakume arabiarrengandik?

Oso gaztetatik ezagutzen dut Sahara eta haien borrokaekin bat egin dut aspalditik. Nire izaera feministak emakume sahararrak, emakume arabiarrek sakonki ezagutzeko grina piztu zidan. Haien askapen borroka ezagutzen saiatu nintzen. Duela urte asko Emakume Internazionalista taldeak emakume arabiarrek ekartzea lortu genuen: Aljeriakok, Marokoko Fatima Mer-nissi, sahararrak... Lauzpabost arabiar etorri ziren emakume feminista gisa zuten esperientzia kontatuzera. Emakume musulmanak eta arabiarrek ikerterakoan hainbat gauzarekin ohartzen zara. Hasteko, musulmana esatea kristaua esatea bezain zehaztugabea da: zer zerikusi duzu zuk budua praktikatzeko duen brasildar kristau batekin? Saharar batek Yemengo emakume musulman batekin duen zerikusi berbera, ia ezer ez. Arabiarra esatea konkretuagoa da.

Prostituzioa

“Gaur egun prostituzioa abolitzea ezkontza abolitzearen parekoa litzateke. Utzi emakumei aukeratzeko, eta bermatu haien babesa eta ongizatea: trata ditzatela ongi, ordaindu diezaietela duinki, kendu diezaietela estigma, izan daitezela eskubidedun subjektu, beren istorioen protagonista. Abolizionismoa inposatzailea da, eta debekuak eta inposaketak dira zapaltzen gaituztenak. Gainera, erabaki horien atzean puritanismo nabarmena dago. Ai, gure Euskal Herri puritanoa! Puritanismo horrek emakumeen aurka egiten du: gure ama gaixoei ez zieten eskotea erakusten uzten, eta orain batzuei beloa kendu nahi diete, beste batzuei jarri, batzuei tanga erakustea debekatu, besteak bularrak operatzera bultzatu... Utzi gaitzatela bakean!”

EZ DON HAMAHIRU, HAMABOST DON

“Askatzen lagundu didaten liburuen zerrenda”

- 1- *Cuatro ensayos sobre la mujer. La alienación de la mujer.* Carlos Castilla del Pino
- 2- *El segundo sexo.* Simone de Beauvoir.
- 3- Dolores Julianoren *El juego de las astucias, Excluidas y marginadas* eta *La causa saharai y las mujeres.*
- 4- Nawal al-Sa’dawi-ren *La cara desnuda de la mujer árabe* eta *Mujer en punto cero.*
- 5- *El cuerpo indispensable.* María-Milagros Rivera Garretas.
- 6- *Nacida de mujer.* Adrienne Rich.
- 7- *Género y feminismo.* Marcela Lagarde.
- 8- *La política de las mujeres.* Amelia Valcárcel.
- 9- *El pensamiento heterosexual y otros ensayos.* Monique Wittig.
- 10- *Siéntate y escucha.* Ellen Kuzwayo.
- 11- *Mis hijos, mi oro.* Debbie Taylor.
- 12- *El amor no es como nos lo contaron ni como lo inventamos.* Clara Coria.
- 13- *¿Qué sentido tiene la revolución si no podemos bailar?”* Jane Barry eta Jelena Djordjevic.
- 14- *Teoría King Kong.* Virginie Despentes.
- 15- *Devenir perra.* Itziar Ziga.

Zer berezitasun ditu feminismo arabiarrek?

Herri arabiarrek, Magrebetik hasi eta Afganistan arte, beren aurreko kulturetatik asko edan duten herriak dira: greziarrengandik, turkiarrengandik, desertuko nomadengandik, Damaskoko eta Bagdadeko kulturetatik... Beraz, oso garai aberasgarria izan zuten, baina ondoren baita beherakada kolonialista izugarria ere, herri gisa atzera eragin ziena. Ahal izan duten gisan atera dira kolonialismotik, nahikoa gaizki doakien neokolonialismoarekin, kasu askotan. Herri horietako emakumeak ere askatasunaren aldeko borrokan ari dira, baina euren oinarria desberdina da. Guk adinako indarrez egiten dute euren emantzipazioaren alde, oso emakume indartsuak dira, oso ausartak, baina, zenbait kasutan, guk lortuzat daukagun eskubideen alde ari dira borrokan. Dena den, badira guk baino lehenago lortu dituzten eskubideak ere.

Esaterako?

Lanerako eta ikasteko eskubidea. Koranean ikasketei garrantzi handia ematen zaie, eta hemen emakume ideala andre otzan eta etxe-koia, anbizio intelektual handirik gabekoa zen bitartean, han emakume inteligentea, artista, literaturaz eta pinturaz zekiena baloratzen zen. Bozka eskubidea ere 1950. urtean lortu zuten egiptoarrek. Pentsa, suitzarrek ia 80ko hamarkadara arte itxaron behar izan zuten. Herrialde arabiarretako emakumeek askatasun pertsonalaren alde borrokatu zuten lehenbizi, inoren baimenik gabe noranahi joan ahal izateko eskubidea; gero, ikasteko eta lanerako eskubidea; gero, ezkondu ala ez aukeratzeko eta ezkontzekotan norekin ezkondu aukeratzeko eskubidea... Hemen, emakume musulmanei buruz aitakeriaz jarduten gara ia beti, baina haiek oso argi daukate beren askapen bidea zein den, eta horretan ari dira. ■

argia.com Feminismoari eta beste hainbat konturi buruzko gogoetak luze gure webgunean.